

Integracija gluhe učenice s prevoditeljicom na znakovni jezik u nastavni proces¹

FRANE JURLIĆ²

Učenici s posebnim potrebama sve su više prisutni u redovnoj nastavi, pa se nastavnici moraju što bolje upoznati s problematikom rada s takvim učenicima. Zato je važno s kolegama podijeliti iskustva koja su nastavnici već imali u radu. Ovaj članak moj je prilog tomu.

Na početku školske godine 2003./2004., u jednoj zagrebačkoj gimnaziji u kojoj sam tada radio, dobio sam razredništvo prvog razreda. U razred je upisana i gluha učenica kojoj je, u suradnji s udrugom „Dodir“, dodijeljena prevoditeljica na znakovni jezik (u daljnjem tekstu: prevoditeljica). Učenica je mogla govoriti s velikim naporom, odgovoriti na pitanje s jednom ili dvije riječi, pa joj je prevoditeljica bila nužna pomoć.

Važno je napomenuti da je toj učenici hrvatski znakovni jezik bio materinji. Tim jezikom najčešće je komunicirala i u njemu se najbolje snalazila.

Uz razredništvo, svome sam razredu predavao i matematiku. Razredništvo mi je omogućilo sudjelovanje u procesu prilagodbe učenice na razred, školu i nastavni proces općenito, a u nastavi matematike mogao sam uočavati posebnosti rada s takvom učenicom. To je bilo novo iskustvo i za ostale nastavnike u školi.

Proces integriranja učenice vremenski sam podijelio u dvije osnovne etape:

- a) prije početka nastavne godine,
 - b) tijekom nastavne godine.
- a) **Prije početka nastavne godine** bilo je nužno upoznati djelatnike škole s načinom rada kod kojega s učenicom u učionici stalno boravi prevoditeljica.

¹Predavanje na Državnom stručnom skupu u Vodicama, 9.-11. siječnja 2013.

²Frane Jurlić, Škola za medicinske sestre Vinogradska, Zagreb

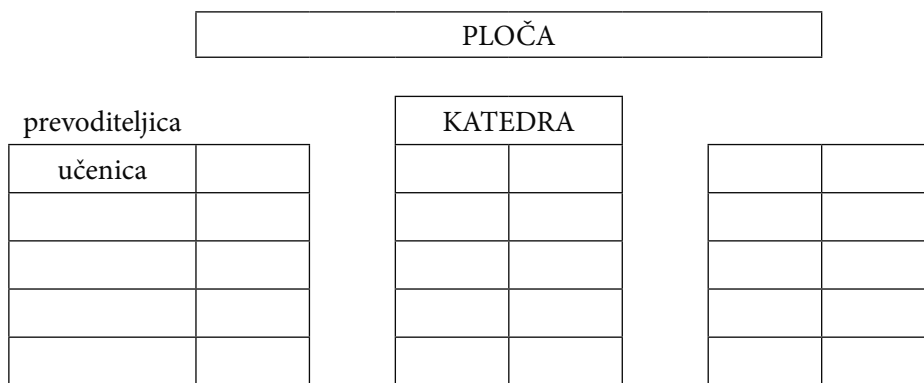
Taj dio pripreme uspješno su obavile pedagoginja i prevoditeljica. Dio pripreme kod kojega je sa svakim članom Razrednog vijeća trebalo proći plan i program pojedinog nastavnog predmeta obavili smo prevoditeljica i ja. Naime, pojavio se problem kod stranih jezika (zbog konverzacije) i glazbene umjetnosti (zbog slušanja glazbe). Za te dijelove nastavnog gradiva nastavnici su osmislili zamjenske kriterije (usmeno - pismeno odgovaranje, referati i sl.) o kojima su raspravili i na svojim stručnim vijećima.

Za suradnju s roditeljima bio sam zadužen ja kao razrednik, te pedagoginja. Ravnateljica je koordinirala rad i bila u vezi s udrugom „Dodir”.

Ovdje moram naglasiti da su svi djelatnici škole, nakon početne zabrinutosti kako će izgledati nastava s prevoditeljicom u učionici i hoće li to negativno utjecati na ostale učenike u razredu, ozbiljno prionuli pripremama za nastavni proces u novim okolnostima. To se posebno odnosi na članove Razrednog vijeća.

- b) **Tijekom nastavne godine**, posebno na samom početku, bilo je potrebno riješiti neke probleme.

Prvi je bio smještaj učenice u razredu. Budući da je u razredu bila i prevoditeljica, učenica je morala biti smještena tako da istodobno može vidjeti ploču, nastavnika i prevoditeljicu, a da prevoditeljica ne zaklanja ostalim učenicima pogled na nastavnika i ploču. Smještaj učenice u prvu klupu do prozora (Shema 1.) pokazalo se kao najbolje rješenje. Iako pojedini nastavni predmeti imaju svoje posebnosti, ovakav raspored u razredu svima je odgovarao. Učenica je bila smještena do prozora, tako da joj vanjsko svjetlo ne smeta.

Shema 1. Smještaj učenice u razredu za vrijeme nastave

Drugi problem bio je položaj nastavnika ispred ploče. I inače je važno da nastavnik svojim tijelom učenicima ne zaklanja gradivo zapisano na ploči. Sada je

bilo važno i da prevoditeljica može vidjeti što nastavnik pokazuje ili piše, tako da može prevesti izgovoreno u pravom trenutku. Zato su nastavnici najčešće stajali na suprotnoj strani ploče. Ako su morali povremeno biti na strani ploče kao i prevoditeljica, tada su se trebali malo više približiti zidu. Ovdje je važnu ulogu imao plan ploče i priprema nastavnika.

Zbroj prvih n članova aritmetičkog niza		
$a_n = a_1 + (n - 1)d$	Zadatak 1. (str. 93, zadatak 31.1.):	Zadatak 2. (str.93, zadatak 37.)
$S_n = \frac{n}{2}(a_1 + a_n)$	$d = 5$	$a_1 = 64$
$S_n = \frac{n}{2}[2a_1 + (n-1)d]$	$a_1 = 4$	$d = -2$
	$a_n = 54$	$S_n = 750$
	$n = ?$	$n = ?$
	$S_n = ?$	$S_n = \frac{n}{2}[2a_1 + (n-1)d]$
Primjer 2: Koliko iznosi zbroj svih prirodnih neparnih brojeva manjih od 100?	$a_n = a_1 + (n - 1)d$	$750 = \frac{n}{2}[2 \cdot 64 + (n-1) \cdot (-2)] / 2$
$a_1 = 1$	$54 = 4 + (n - 1) \cdot 5$	$1500 = n \cdot [128 - 2n + 2]$
$a_{50} = 99$	$54 = 4 + 5n - 5$	$1500 = 128n - 2n^2 + 2n$
$n = 50$	$-5n = 4 - 5 - 54$	$2n^2 - 130n + 1500 = 0 / : 2$
$S_{50} = ?$	$-5n = -55 / : (-5)$	$n^2 - 65n + 750 = 0$
$S_{50} = \frac{50}{2}(1+99) = 25 \cdot 100 = 2500$	$n = 11$	$n_{1,2} = \frac{65 \pm \sqrt{(-65)^2 - 4 \cdot 1 \cdot 750}}{2 \cdot 1}$
	$S_{11} = \frac{11}{2} \cdot [2 \cdot 4 + (11-1) \cdot 5] =$	$n_{1,2} = \frac{65 \pm \sqrt{4225 - 3000}}{2} = \frac{65 \pm \sqrt{1225}}{2} = \frac{65 \pm 35}{2}$
	$= \frac{11}{2}(8+50) = \frac{11}{2} \cdot 58 = 11 \cdot 29 = 319$	$n_1 = \frac{65+35}{2} = \frac{100}{2} = 50$
		$n_2 = \frac{65-35}{2} = \frac{30}{2} = 15$

Slika 1. Primjer plana ploče

Na slici je prikazan plan ploče iz matematike kod kojega slijed gradiva ide s lijeva na desno. Uvijek sam pazio da učenica, smještena kao u shemi 1, ima pogled na gradivo koje se koristi u zadacima, npr. formule. Zato sam formule uvijek smještao uz rub ploče koji je bliži učenici. Budući da je učenica sjedila kao u shemi 1, dio gradiva koji je bio na ploči cijelo sam vrijeme pisao uz lijevi rub, gledano iz pozicije učenika.

Treći mogući problem bio je tempo kojim se izlaže gradivo. Ovaj problem je, zbog terminologije, bio više vezan uz prevoditeljicu nego uz učenicu. Terminologija koju nastavnik koristi poznatija je učenicima nego prevoditeljima, pa je zato bilo potrebno nekoliko nastavnih sati prilagodbe prevoditelja. Nakon toga svi smo radili uobičajenim tempom.

Četvrto na što su se nastavnici trebali naviknuti je prisutnost osobe koja nije učenic u učionici, usmeno odgovaranje posredstvom prevoditelja, te postavljanje upita učenice na isti način.

Prilagodba na sve navedeno ostvarena je u prvih mjesec dana. U prvih nekoliko tjedana nastave, nakon svakog nastavnog sata, predmetni nastavnici, prevoditeljica i povremeno ja kao razrednik, napravili bismo kratku analizu sata i utvrdili kako bismo mogli poboljšati nastavni proces. Sljedeći sat poboljšanje je implementirano. Nakon početnog perioda analize smo radili prema potrebi.

U dijelu koji se tiče nastavnog procesa posebno ističem strane jezike, latinski jezik i matematiku. Kod ovih nastavnih predmeta, predmetni su nastavnici dodatno radili s učenicom (u prostoru koji smo za tu namjenu osigurali). Kod stranih jezika bio je problem što učenica ne čuje izgovor riječi. Kod matematike se pokazalo da učenica ima manjkavo predznanje, te da joj trebaju dodatna pojašnjenja kod određenog dijela gradiva. Posebno se to odnosilo na stereometriju. Sve ostalo vezano uz matematiku radio sam kao i s ostalim učenicima. Nije bilo nikakvih problema sa sudjelovanjem učenice u nastavi matematike bez obzira koji se nastavni oblik i metoda primjenjivali na nastavnom satu. Učenica je uspješno sudjelovala i u dodatnim matematičkim aktivnostima u razredu (članak: Matematička divlja liga – kontinuirana motivacija; Poučak br. 47).

Integraciju gluhonijeme učenice u nastavni proces moramo sagledati s još jednog aspekta. To je integracija u razrednu zajednicu. Ta integracija bila je nešto sporija. Učenici su, doduše, odmah prihvatili učenicu i prevoditeljicu, no problem je bilo sporazumijevanje s učenicom kada prevoditeljica nije bila prisutna. Isto tako, komunikacija uz pomoć prevoditeljice o temama koje nisu vezane za nastavu uvijek je opuštenija bez posrednika. Zato sam, u dogovoru s pedagoškom službom, zamolio prevoditeljicu da na satu razrednika podučava učenike znakovnom jeziku. To je polučilo izvrstan rezultat jer su učenici mogli izravno komunicirati. Zato je i prevoditeljica odmore provodila u zbornici da bi učenici mogli slobodnije komunicirati, bolje se upoznati i vježbati znakovni jezik.

Valja istaknuti da prevoditeljica u razredu nije prevodila samo ono što kaže profesor, nego i sve ostalo što se u razredu može inače čuti. To je važan dio uloge prevoditeljice, jer pitanja učenika, primjedbe ili šale pridonose razrednoj atmosferi i učeniku daju osjećaj pripadnosti grupi.

Kako smo počeli raditi u prvom razredu, tako smo nastavili i u ostalima. S vremenom smo svi stekli dosta iskustva i naučili nove načine rada u razredu. Svake smo godine sve bolje mogli prenijeti svoja iskustva novim članovima Razrednog vijeća.

Značajnijih problema nije bilo kroz cijelo srednjoškolsko obrazovanje. Roditelji su redovito dolazili na informacije, učenica je izvršavala svoje obveze kao i ostali učenici, dodatno smo radili s njom već navedene predmete, zapažanja smo redovito analizirali na stručnim aktivnostima, Razrednim vijećima i u neformalnim razgovorima. Tijekom srednjoškolskog obrazovanja učenica je sudjelovala u svim aktivnostima u razredu i izvanškolskim aktivnostima. Sudjelovala je na svim izletima, maturalnom putovanju i maturalnoj večeri.

Tijekom te četiri godine pokazale su se pozitivne strane integracije:

- razvijanje svijesti kod učenika o različitosti,
- razvijanje solidarnosti kod učenika,
- usvajanje novih znanja (znakovni jezik),
- uvođenje alternativnih načina praćenja i ocjenjivanja,
- novo iskustvo za nastavnike, itd.

Problemi koji su se javili su:

- početni problemi u komunikaciji,
- status prevoditeljice u izvanškolskim aktivnostima,
- interes medija u prvom razredu.

O početnim problemima u komunikaciji već sam pisao. Status prevoditeljice u izvanškolskim aktivnostima vezan je uz izlete i maturalno putovanje, npr. sami smo dogovarali s putničkom agencijom njezin status kao osobe u pratnji. Takve stvari moraju biti definirane u sustavu obrazovanja, a u tome razdoblju, od 2003. do 2006. godine, nisu bile.

Interes medija u prvom je razredu remetio nastavni proces jer su skoro svaki tjedan novinari dolazili raditi reportaže o integraciji učenice. Nakon prvog razreda sve se vratilo u uobičajeni školski ritam.

Učenica je 2007. godine uspješno maturirala u XII. gimnaziji u Zagrebu. Nakon gimnazije upisala je Studij sportskog managementa u Splitu, koji uspješno pohađa. I na fakultetu koristi pomoć prevoditeljice na znakovni jezik.

Rad s njom svima nam je bilo poučno i zanimljivo iskustvo koje, uz dobru pripremu na početku prvog razreda i pozitivan stav, nije predstavljalo dodatno opterećenje. Zasluge za uspješnu integraciju imaju svi sudionici procesa. Svatko od nas bavio se svojim dijelom posla. Roditelji su pratili uspjeh svoga djeteta, stručni suradnici u školi i prevoditeljica nastavnica su davali informacije o tome koja su ograničenja učenice zbog sluha. Nastavnici su, na temelju dobivenih informacija, sami kreirali nastavni proces. Nitko se nije miješao u djelokrug rada ostalih, a komunikacija sudionika procesa, davanje ideja i savjeta, bili su na zavidnoj profesionalnoj razini.